

Kohaliku omavalitsuse tegevused eestkoste teostamisel

MEELI TUUBEL

Sotsiaalkindlustusameti kohalike omavalitsuste

nõustamisüksus

Lõuna piirkonna juht

Eestkostjad

KOV lapsele enne eestkostja määramist,
kui eestkoste seadmise eeldused on täidetud

Füüsiline isik

Juriidiline isik

Kohalik omavalitsus

KOVi võimalik töökorraldus eestkoste korraldamisel

- Konkreetseid eestkostja ülesandeid (taotluste ja teenuslepingute allkirjastamine, rahaasjade korraldamine jpm) täidab valla- või linnavalitsuse ametnik. Vastav ametnik nimetatakse või volitatakse valla- või linnavalitsuse korraldusega või valla- või linnapea käskkirjaga.
- Ei pea olema iga eestkostetava kohta eraldi, vaid üldine, kõigi vastava valla või linna eestkostele määratud isikute esindamiseks (pankadel võib olla erinev vaade). Tehtavad toimingud ja tehingud ei pea olema üles loetletud (v.a kui valla- või linnavalitsus soovib määratleda teatud piirini tehinguid). Võib olla ka notariaalne volitus, vajalik on see kindlasti kinnisasjade müügi, pantimise või kinkimise korral, pärandvarast loobumisel.
- Eestkostja ei või oma kohustuste täitmist panna kolmandale isikule (PKS § 176 lg 3), nt hallatava asutuse töötajale, teenuseosutajale. Eestkostega tegeleva MTÜ määrab eestkostjaks kohus.
- Eestkostja ei pea kõiki eestkoste teostamiseks vajalikke toiminguid tegema ainuisikuliselt. Teist isikut saab volitada eestkostetava nimel üksikut tehingut tegema, kuid teisele isikule ei saa üle anda eestkostetava suhtes otsuste langetamise õigust (kas tehing teha või mitte). Eestkostjal peab olema kontroll tehingute üle.

Eestkoste korraldamine distantsilt

Eestkostetava tehingud võivad olla:

1. Eestkostetava iseseisvalt, ilma eestkostja nõusolekuta tehtavad tehingud – tehingute tegemise rahaline väärtus määratletakse eestkoste seadmise kohtumääruses.
2. Eestkostja nõusolekul või tagasiulatuval heakskiidul tehtavad tehingud
3. Ainult kohtu nõusolekul tehtavad tehingud, loetletud PKS § 187 ja 188
  - Rahakasutuseks teha deebetkaardid ja eestkostetavaga anda kaasa hoolekandeaasutusse. Tehingute mahud saab pangakaardil limiitidega määratleda. Kui eestkostetaval digitaalset allkirja ei ole vaja anda, hoida ID-kaart ja PIN-koodid lahus.
  - Eestkostetava lepingud – võib sõlmida ise lepinguid kohtu määratud tehingutemahu piires, nt kaitstud töö teenusel töölepingud. Valdkondades, milles isiku teovõimet piiratud ei ole, esindab ta end ise.
  - Haldusmenetluses on eestkostetava iseseisev osalemine üldjuhul välistatud

Eestkoste minimaalsus

Eeskostet ei pea määrama, kui täisealise huve saab kaitsta volituse andmise ning perekonnaliikmete või muude abiliste kaudu (PKS § 203 lg 2)

- nt füüsiline võimetus ajada oma asju või allkirjastada, lühiajaline vaimutegevuse häire või on sotsiaalteenuste abil võimalik tagada juhendamine otsuste tegemisel.
- Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 12: puuetega inimestel on õigus- ja teovõime kõigis eluvaldkondades teistega võrdsetel alustel. Eestis deklaratsioon: Eesti jätab endale õiguse jätkata senist riiklikku praktikat, mille kohaselt võib kohus määrata piiratud teovõimega isikule eestkostja.
- Asendatud otsuse põhimõte – eestkostja teeb otsused eestkostja asemel
- vs toetatud otsuste põhimõte – eestkostjat ei määrata, vaid abistatakse otsuse tegemisel, otsuse teeb inimene ise.

Valimisõiguse teostamise olulisus

- Valimisotsuste tegemine tähendab isiku teadlikku valikut ning eelduslikult vaimse tervise häiretega isikutel see võime puudub? Pettuse ja manipuleerimise ohvriks sattumine?
- Psühhiaatriahaiglates läbiviidud uuringud ei näidanud patsientide oluliselt erinevaid valimiseelistusi võrreldes tavalise valijaskonnaga.
- Otsuste tegemise võime võib olla mitmesugune. Valimisotsuse tegemine ei too kahjulikke tagajärgi inimesele endale.
- Valimistel osalemine on märk kodanikuks olemisest, mõjub hästi enesehinnangule ning edendab kogukonda integreerumist. Valimisõigusest ilmajätmine toob kaasa aga vaimse tervise häiretega inimeste stigmatiseerimise jätkumist, nende vajadusi ei nähta poliitikute poolt ning neid peetakse õiguslikult olematuteks subjektideks.

EL riikides valimisõigus vaimse tervise häiretega inimestel

1. täielik tõrjutus – automaatne või peaaegu automaatne väljajätmine poliitikas osalemisest, põhiseaduse või valimisseaduste kohaselt. 15 EL riiki: Belgia, Taani, Saksamaa, Bulgaaria, Rumeenia, Slovakkia, Poola, **Eesti** (kui isik on tunnistanud teovõimetuks)
  2. juhtumipõhine käsitlemine – konstitutsioonikohtute mõjul, hinnatakse igakordselt, sõltumata teovõime piiramise ulatusest, Tšehhi, Sloveenia, Ungari, Prantsusmaa, Hispaania
  3. täielik osalus – õigus osaleda valimistel, isegi, kui inimene on täieliku eestkoste alla määratud. 7 EL riiki: Austria, Horvaatia, Itaalia, Läti, Holland, Rootsi ja Ühendkuningriigid. Alates 2008.
- ENPA resolutsioon 2009: riigid ei tohiks jätta eestkoste alla seatud inimesi ilma nende põhiõigustest (eelkõige õigusest omada vara, töötada, õigusest perekonnaelule, õigusest abielluda, valida, moodustada ühendusi ja nendega ühineda, alata kohtumenetlusi ja koostada testamenti) ning et juhul, kui nad vajavad nende õiguste kasutamiseks välist abi, võimaldataks seda neile sobival viisil, tõrjumata kõrvale nende soove või kavatsusi.

Toetamine valimisotsuse tegemisel, EL Põhiõiguste Amet

- Valimistega seotud teabes ja materjalides kasutada erimeetodeid, näiteks fotod ja sümbolid, et lugemisoskuseta puudega inimesed saaksid teavet, millele oma valikutes toetuda.
- pakkuda tuleks arusaadavaid selgitusi kogu valimisprotsessi vältel, kasutada lihtsat keelt ja lauseehitust koos illustratsioonidega;
- võimaldada puudega inimestel valida isik, kes tegutseks kogu valimismenetluse vältel nende isikliku abistajana
- julgustada kõiki poliitilisi erakondi kirjeldama oma programmi sarnases formaadis ja lihtsas keeles; vt [Briti Tööpartei](#)
- valimisprotsessi teabetunnid eriasutustes;
- koolitada valimiste vaatlemise eest kohalikul tasandil vastutavaid inimesi tagamaks, et nad oskavad anda vaimse tervise häiretega ja vaimsete puuetega inimestele valimismenetluse kohta sobivaid selgitusi.

Vaimse tervise häirega inimeste valimisõigus Eestis

- PS § 57 lg 2: hääleõiguslik ei ole Eesti kodanik, kes on kohtu poolt tunnistatud teovõimetuks. Põhiseaduse kommentaar: „eeldatavasti ei ole alaealistel ning PS tähenduses teovõimetutel väljakujunenud ja selget arvamust või huvi ühiskonnaelu korralduse mõjutamiseks
- Kui kohus seab eestkoste eestkostetava kõigi asjade ajamiseks või kui eestkostja ülesannete ringi selliselt laiendatakse, loetakse lisaks, et eestkostetav on tunnistatud valimisõiguse osas teovõimetuks ja ta kaotab hääleõiguse (TsMS § 526 lg 5).
- Kui eestkostemäärusega on eestkostetavale antud võimalus teha iseseisvalt pisitehinguid, siis ei ole eestkostet seatud kõigi asjade ajamiseks ning isik ei ole valimisõiguse osas teovõimetu
- 16 – 17-a valimisõigus: kohus otsustab alaealise isiku valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistamise omal algatusel või valla- või linnavalitsuse, eestkostja või huvitatud isiku avalduse alusel.

Eestkoste teostamise hüvitamine ja õigus saada andmeid

- Ülalpidamine – eestkostja ei ole kohustatud eestkostetavat ülal pidama. Ülalpidamiseks kohustatud isikutelt tuleb nõuda välja elatis.
- Kulutuste hüvitamine – eestkostja võib eestkostetavalt nõuda eestkostmiseks tehtud kulutuste hüvitamist. See ei kehti KOVi kohta.
- Tasu eestkostja ülesannete täitmise eest – kohus võib määrata eestkostjale tema ülesannete täitmise eest tasu, kui tasu määramine on eestkostetava varalist seisundit ning poolte vahelist suhet arvestades mõistlik.
- KOVle võib lisanduda isiku abivajadusest tulenev abistamiskohustus.
- KOVil on õigus saada eestkostetava kohta andmeid nii ametiasutustelt kui meditsiinasutustelt ka eestkoste pikendamisel. Eestkoste ei lõppe eestkoste ümbervaatomise tähtaja saabumisega. Eestkoste lõpetab kohus.

Küsimused ja mõtted?
kui aega jääb 😊

